ЗАЦВЯРДЖАЮ
Начальнік упраўлення
адукацыі Карэліцкага
райвыканкама, старшыня
арганізацыйнага камітэту
___________ І.В.Асташэвіч
“   “ кастрычніка 2020 г.

Заданні школьнага этапу рэспубліканскай алімпіяды
па беларускай мове і літаратуры 2020/2021 навучальны год
Комплексная работа

10 клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

1. **Устаўце, дзе гэта неабходна, прапушчаныя літары. Растлумачце лексічнае значэнне падкрэсленых слоў.**

Ра..чыніць цеста, бл..ха, в..лікарослы, л..нолеум, нор..-ост, міласэр..ны, спар..мен, ра..танне, арх..олаг, альма-мат..р, в..лікадушны, дз..як, мадз..яр, лан..шафт, Пал..сціна, п..нтхаус.

Норд-ост –

Пентхаус –

2. Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову. Ва ўсіх словах кожнага выразу пастаўце націск.

У рускай мове	У беларускай мове
1.Снизу доверху	
2.Замкнутая на ключ дверь	
3.Красивая застёжка	
4.Гравийный участок	
5.Не успел даже икнуть	
6.Вымыть дочиста	
7.Береги честь смолоду	
8.Городская набережная	

3. Са слоў, прапанаваных у дужках, выберыце адпаведную для зместу сказа іншамоўную адзінку. Запішыце гэтую лексему ў пачатковай форме і растлумачце яе значэнне.

1. У вёсках многія суседзі ўстанавілі (*бройлеры, бойлеры*).
2. Хлопцы і дзяўчаты арганізавалі на плошчы ўжо дзясятак (*флэшмобаў, кэшбэкаў*).
3. Новае абсталяванне дапамагае (*клінерам, клірынгам*) хутчэй і лепш працаваць.
4. У Валодзькі ўзнікла думка зняць нават не (*раму, рымарства, рымейк*), а (*сікамор, сіквел*).
5. Перамога нашай хакейнай дружыны была па (*балах, булітах, бітах*).

4. Устаўце ў сказы прапушчаныя фразеалагізмы з кампанентамі-прыметнікамі, што з'яўляюцца назвамі колераў, у адпаведнасці з пазначанымі лексічнымі значэннямі.

Сказ	Значэнне фразеалагізма
1.Самыя прыдзірлівыя рэдактары, літаратурныя сакратары, стылісты артыкулам Юрыя давалі ______________________ (У. Мяжэвіч).	"Свабодны шлях, без перашкод і затрымак"
2. Каб не выглядаць за гэтым сталом ______________________, правінцыялкаю, што трапіла ў вышэйшы выглядам" свет ды не ўмее сябе трымаць у гэтым свеце, і Валянціна пацягнулася да закускі…(Л. Арабей).	"Чалавек, рэзка непадобны да іншых людзей сваімі паводзінамі ці знешнім выглядам"
3. Тая раскіданасц бессістэмнасць, што пануе ў прадмове, ______________________ праходзіць праз увесь зборнік, праз усе яго артыкулы (С. Палуян).	"Вельмі выразна, ярка"

5. Якой лексіка-граматычнай функцыяй аб'яднаны словы? Дайце ім граматычную характарыстыку. Патлумачце значэнне.

Бэж, індыга, марэнга, масака, хакі.

6. Вызначце, як утварыліся прыдаткі да назваў свят і прысвяткаў беларускага народнага календара.

Назва	**Утваральная аснова**	**Спосаб словаўтварэння**
Узор: 24.04– Анціп-ахоўнік	***ахоўва(ць)+ нік ([])***	***суфіксальны***
6.02 – Аксіння-паўзіміца		
17.03– Герасім-гракоўнік		
14.07 – Кузьма-сякач		
14.09–Сямён-летаправодзец		
9.10 – Іван-кураед		

7. Вызначце, якой часцінай мовы і якім членам сказа з'яўляюцца выдзеленыя словы.

1. Плачу даніну дзіўнай здрадзе, што між пялёсткамі лілеі, прыдатная чужой уладзе, быць ***пэўнай*** (_________________) пэўны час умее (М. Стральцоў).
2. На санным следзе загалосіць полаз. І жнеек на жніво запросіць Колас. І крывічам пра іхні род усім напомніць Богам ***дадзены*** (_________________) Максім (Р. Барадулін).
3. – Юшка, брат, будзе ***першы*** (_________________) гатунак. Нават Трыфанавіч будзе задаволены (У. Караткевіч).
4. …Ды зноў ніводзін інстытут Панаса не прыняў. І, што вы думаеце, хлопец здаўся? Ды не! Ён ***цэлы*** (________________-) год яшчэ чакаў, а потым зноў прыёму дабіваўся. (у. Корбан).
5. Кожны будаўнік – у ***пэўнай*** (_________________) ступені паэт і летуценнік, з вялікаю вераю ў свае сілы і магчымасці (С. Грахоўскі).

8. Запоўніце табліцу.

Герой (героі)	**Назва твора**	**Жанр твора**	**Аўтар**
Кручкоў, Пратасавіцкі, Грышка, Цюхай-Ліпскі			
Пятрок і Сцепаніда Багацькі			
Алесь Загорскі, Кроер, сям'я Кагутоў, Кастусь Каліноўскі			
Ганна, Антось, Міхал, Костусь			
Данілка, Зоська, Лявон і Марыля Зяблікі			

9. Суаднясіце кожны літаратуразнаўчы тэрмін з адпаведным яму азначэннем. Запішыце тэрмін, назва якога адсутнічае ў левай калонцы.

Літаратуразнаўчы тэрмін	Азначэнне літаратуразнаўчага тэрміна
1. Адухаўленне	**А.** Замена аднаго слова ці выразу іншым на аснове знешняй ці ўнутранай сувязі паміж з’явамі.
2.Сімвал	**Б.** Супастаўленне дзвюх з’яў з мэтай іх характарыстыкі адной праз другую.
3. Метанімія	**В**. Слова, радок ці некалькі радкоў, якія паўтараюцца пасля кожнай страфы.
4.Параўнанне	**Г.** Умоўнае абазначэнне з’явы праз прадмет, які нечым нагадвае, намякае на яе.
5. ?	**Д.** Адзін з відаў метафары, прыпадабненне нежывога прадмета жывой істоце, чалавеку.

10.Па ўрыўках з твора назавіце аўтара і яго твор.

Урывак	Твор	Аўтар
1. Строга й сурова караў звычкі дурныя людзей. Ён справядлівасць любіў, шанаваў яе нормы святыя, Не дазваляў, каб махляр дзесьці абходзіў закон.		
2. А хлопцы нават паўставалі, У чыгунчык вочы паўстаўлялі, Глядзяць, не моргнуць яны вокам: Эх, мусіць, смачны клёцкі з сокам!		
3. Смешна было глядзець, як маці бярэ з агульнай кучы кавалак, варочае яго з боку на бок, перакладае з рукі на руку, гадаючы, каму пакласці, а сёстры і Коля ўважліва сочаць за матчынымі рукамі, маўчаць, ані слова.		